

JOHAN A LYBECK

Hushållens sparande och inflationstakten*

Det finns inte, på grundval av 70-talets och även tidigare erfarenheter, något stabilt samband mellan hushållens sparkvot och inflationstakten, skriver Johan A Lybeck i en kommentar till en artikel i Ekonomisk Debatt 6/80. □

Mitt syfte med denna kommentar är inte att ifrågasätta de nya beräkningar över hushållens sparande i relation till deras disponibla inkomster – sparkvoten – som Lennart Berg redovisat i *Ekonomisk Debatt* 6/80. Som tabell 1 visar överensstämmer Bergs resultat för de flesta år väl med SCB:s nu tillgängliga reviderade siffror. Även om avvikelser finns för vissa år är det väsentliga och gemensamma nya draget att, med Bergs formulering, "hushållens sparkvot inte har ökat drastiskt på 70-talet".

Min kommentar riktar sig i stället mot Bergs försök att förklara variationerna i den justerade sparkvoten. Han hävdar att han för 70-talet funnit en i statistisk

mening stabil påverkan på sparkvotens variationer mellan olika år av förändringar i hushållens reala disponibla inkomster, av hushållens nettoställning på kreditmarknaden, av inflationstakten, rensad för förändringar i indirekta skatter, samt av moms-höjningen 1977.

Det är givetvis farligt att använda ordet "stabilt" om ett samband som bara framkommit i en enda undersökning. Berg ger då intrycket av att inflationens effekter på sparandet skulle vara fastställda i teori liksom i praktik. *Mitt syfte med denna kommentar är att visa att varken med de gamla definitionerna på hushållens konsumtion, sparande och inkomster eller med de nya finns något stabilt samband mellan hushållens sparkvot och inflationstakten.*¹

Visst är det frestande att dra slutsatsen att det finns en effekt från en snabbare inflationstakt till en höjd sparkvot hos hushållen. *Figur 1* visar för perioden 1951–80 hushållens sparkvot enligt den gamla definitionen liksom den nya samt inflationstakten i konsumentpriserna. Med den gamla definitionen på sparkvot följs sparkvoten och inflationstakten åt nästan perfekt efter 1970. Även med det nya sparkvotsmåttet är variationerna från år till år likartade dem i inflations-takten, även om den trendmässiga uppgången saknas. Men är det inflationen som påverkat sparkvoten och i så fall varför?

Inflation och sparande – tre möjliga samband

Man kan urskilja tre alternativa huvudförklaringar till ett positivt samband mel-

* Jag vill tacka Evert Carlsson för datakörningar och kommentarer samt Alek Markowski för kommentarer. Att det slutliga ansvaret är mitt är, som alltid, självklart.

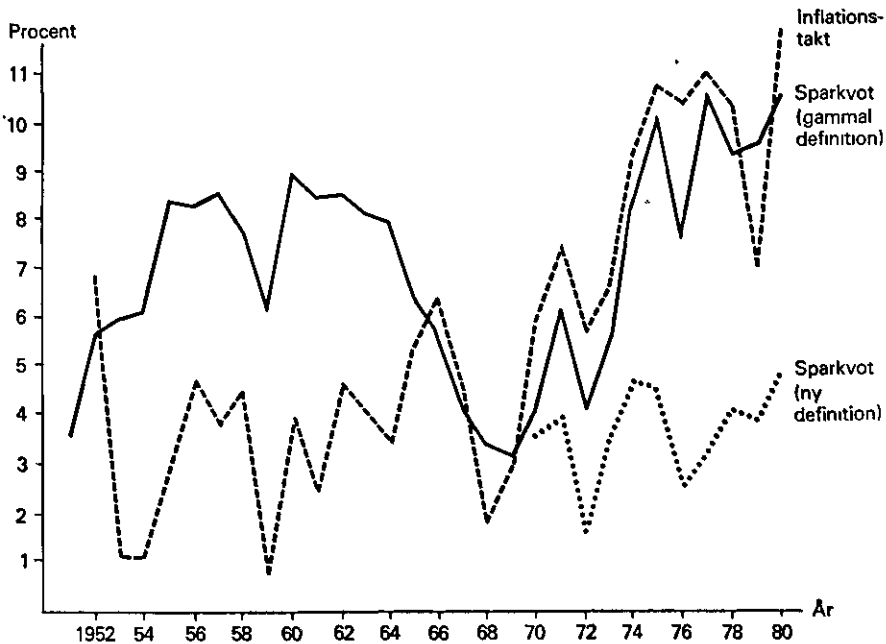
¹ Den statistiskt petnoge noterar också att inflationens koefficient inte är signifikant skild från noll ens på 5-procentsnivån i Bergs regressionskvation vid de 3 frihetsgrader som finns i testet.

Tabell 1. Hushållens sparkvot 1970–1980 enligt Lennart Berg och enligt SCB:s reviderade statistik*.

	Berg	SCB
1970	—	3,4
71	4,0	3,8
72	2,0	1,6
73	3,0	3,5
74	4,8	4,6
75	5,7	4,3
76	3,1	2,5
77	4,8	3,2
78	3,4	4,0
79	2,9	3,9
80	—	4,8
Genomsnitt 1971–79	3,7	3,5

* Sparkvoten definieras som sparandets andel av den disponibla inkomsten, i procent.

Figur 1. Hushållens sparkvot och inflationstakten 1951-80*.

* Med inflationstakten avses konsumentprisindexförändringen enligt SCB i den privata konsumtionens implicita deflator.

Källa: Lybeck [1980], Nationalräkenskaperna och annu opublicerat material från SCB.

lan inflation och sparande (se Deaton [1977]).

Den första förklaringen har att göra med inflationens effekter på hushållens innehav av *nominella tillgångar*, främst bankinlåning. Om hushållen önskar ha en viss relation mellan likvida tillgångar å ena sidan och inkomst eller konsumtion å andra, måste sparandet öka vid snabbare inflationstakt. Detta är Ettlins [1976] tolkning av den roll inflationstakten spelar för sparkvotens utveckling i en undersökning som han genomfört.

Den andra möjligheten att förklara sambandet har att göra med *relativa kontra absoluta priser* (Deaton [1977]). Hushållen köper inte alla varor samtidigt. De har därför ingen möjlighet att särskilja förändringar i individuella varupriser från allmän inflation. Om tex kaffe har blivit dyrare, kommer konsumenterna att köpa mindre kaffe vid det köptillfälle då de skulle köpa just den varan. Först så småningom upptäcker de att alla varor

har blivit dyrare. Under denna anpassningsperiod dras konsumtionen ned, varvid sparkvoten stiger.

En tredje förklaring bygger i stället på *variationer i inflationstakten*. Mer variabla inflationstakter gör hushållen mer osäkra om den framtida utvecklingen av priser och löner. I denna osäkerhetssituation väljer de att spara mer. Men i så fall är det inte inflationstakten utan graden av dess *variationer* som bestämmer sparkvoten. En permanent snabbare inflation leder därför bara *temporärt* till en höjd sparkvot. När konsumenterna vant sig vid en inflation kring tex 10 procent, återvänder sparkvoten till sin naturliga nivå. Den här teorin har prövats av Juster och Taylor [1975], som för USA:s del fann att graden av variabilitet i inflationstakten var en viktigare bestämningfaktor för sparandet än inflationen i sig. En liknande tolkning har Markowski och Palmer [1977] i en undersökning för Sverige, där de finner att det är den

oväntade delen av inflationen – inte den förväntade – som har effekter på hushållens val mellan sparande och konsumtion.

Det finns inget samband

Vilken ansats är då korrekt? Den statistiska prövning jag gjort kastar tvivel över alla tre!

När jag sökt finna en med sedvanliga statistiska metoder (regressionsanalys) säkerställd påverkan på sparkvoten enligt *gamla* definitionen av den disponibla inkomstens nivå och förändring samt av inflationstakten visar det sig att någon sådan påverkan i allmänhet inte föreligger för inflationstaktens del. Mina undersökningsperioder var 1950–70, 1950–71 osv till och med 1950–77. Det är bara för perioderna med 1975, 1976 och 1977 som slutår som inflationstakten har spelat en viss roll. Med andra ord är det den likartade utvecklingen för "gamla" sparkvoten och för inflationstakten under 70-talet, som visas i *figur 1*, som utövar ett visst inflytande. När i stället inflationens påverkan på "nya" sparkvoten för peri-

oden 1970–80 prövas på samma sätt, visar det sig att något i statistisk mening sakert samband inte alls föreligger.

Vi kan alltså inte påvisa något säkert samband mellan inflationstakten och sparkvoten. Samma resultat får jag när jag har sökt förklara förändringarna i sparkvoten, både enligt gamla och nya definitionen, med graden av variabilitet i inflationstakten, dvs när jag sökt pröva Justers och Taylors teori.

Referenser

- Berg, L., [1980], "Hushållssparandet under 70-talet", *Ekonomiskt Debatt*, årg 8, nr 6
- Deaton, A., [1977], "Involuntary Saving through Unanticipated Inflation", *American Economic Review* 67, December
- Ettlin, F. A., [1976], "Hushållens konsumtion och sparande i Sverige under två decennier", *Skandinaviska Enskilda Bankens Kvartalsskrift*, nr 3–4
- Juster, F. T., och Taylor, L. D., [1975], "Towards a Theory of Savings Behavior", *American Economic Review* 65, May
- Lybeck, J. A., [1980], *Svensk samhällsekonomi*, Rabén & Sjögren, Stockholm
- Markowski, A., och Palmer, E. E., [1977], *Fluctuations in the Consumption Ration in Sweden*, Konjunkturinstitutet, Occasional Paper no. 10, Stockholm